

To razpoloženje in ta misel sta podana v dvanajstih vizionarno simbolnih spevih, ki so prepričevalni, kadar podajajo nastroj sam, in ki so medli, kadar — kakor deveti in konec dvanajstega — vsaj posredno izražajo avtorjevo sodbo. Zaključek s Kristom vzbuja celo vprašanje: ali je res v teh pesmih razpoloženje politične revolucije prikazano kot zmes grobe osebnega in pomembno usodnega? Ali ni usodna veličina, ki je simbolizirana s slepim in trdovratnim tavanjem dvanajstotice po nočnem metežu, pesniško manj resnična kakor slabost osebnega, ki je izražena s umorom; in sicer toliko manj, kolikor je vsak simbol slabotnejši od resničnosti? Ali ni tedaj zaključek s Kristom potreben, da usodnost in pomembnost vendar le prideta do izsaja, pa bodisi da že docela neorganska, čisto samo kot postova s o d b a in m i s e l o stvari, mesto kot dejstvo, opaženo in izraženo v stvari sami?

Pesnitev je prevedel Mile Klopčič. Prevod je v glavnem točen in razumljiv, dasi močno bolj prozaičen kot original. Zlasti Blokova ironija, s katero obdeluje pojave starega sveta, je docet finejša od prevajalčeve. Klopčič pravi «tolst buržuj» mesto «buržuj», si o popu popolnoma izmisli, da «molči kot slamnat snop», pravi, da je «racal s trebuhom», mesto da je «hodil s trebuhom naprej». Simbolični pes, ki predstavlja stari svet, je Klopčiču enkrat «prokleta ščene» mesto «gladen volk», drugič «pes prokleti» mesto «premrli pes». Ljudski ton originala v prevodu izgine. Položaji so prevajalcu jasni. Rimi pripisujem «koče» dvanajstega speva mesto hiš; nevažni nejasnosti ali znanju jezika pa «ognje», ki gore krog in krog korakajoče dvanajstotice in o katerih sanja Braško Kreft v uvodu kot o «stražnjih ogujih». Mišljene so najbrž čisto prozaične cestne luči. Najvažnejši nedostatek prevoda pa je vsekakor slabotnost in neplastičnost besede in s tem življenske inženitete.

Uvod Braška Krefta je napisan v poznani miselnosti, ki vidi v umetnosti sredstvo za propagiranje takih ali drugačnih idej. Josip Vidmar.

Vital Vodušek: Pesmi. 1928. Samozaložba. Tiskala Zadrúžna tiskarna v Ljubljani. Strani 110.

Za božič lani je izdal bogoslovec Vital Vodušek, sotrudnik «Doma in sveta» in «Križa», zbirko religioznih pesmi, med temi večino še neobjavljenih. Zbirka, ki jo pretežno označuje religiozna tendenca, obsega nad 70 pesmi in je razdeljena na štiri dele. V delih «Sv. Frančišek» in «Božič» so izključno religiozne pesmi, v prvem opeva Vodušek nekako postopoma življenje sv. Frančiška, v drugem pa v naivnih pesmicah slika občutje jeslic in rojstvo Jezusovo. Ostala dva dela «Večer» in «Luč» sta močnejša, dasi tudi tukaj ni stopil Vodušek intimno do sveta ne v impresivnih ne v socialnih pismih (Nesreča, Pesem moža, Resem žene itd.), temveč gleda povsod preočito na življenje skozi prizmo svojega nazora.

Pesmi V. Voduška ne pričajo o močni osebnosti. Niti v formi niti v misli ni prinesel nič pristno novega kot na primer Vodnik, ki si je ustvaril tudi posebno izraznost za svoj svet. Ne glede na etični nazor, ki je obema skupen, je v Vodniku veliko več občutja in moči kot pa v Vodušku, ki pesni brez čustvene razgibanosti strogo po intelektu. Ljubkost, ki je je poln, in ji ve izraza le v obrabljenih deminutivih (blevček, jaselce, zvezdice, Jezušček, manjica itd.) vzbuja vtis narejenosti. Njegove pesmi nimajo nobene teže, on ne pesni iz notranje groze ali velikega doživetja kot večkrat Pogačnik (Golgota), tudi v stilu je Vodušek preoblapan. Verzi so pogosto mahedravi in razvlečeni, tako da ni nikjer trdne oblike niti notranje ubranosti in uglašeniosti, kar pri večini pesmi učinkuje kot poetična proza (na primer Gradnik,

Sam, Berač, posebno Brodar, Križ i. dr.). Prevečkrat se ponavlja v slikah, z zadnjim verzom hoče vzbuditi učinek (Vodnik), kar pa se mu često ponesreči, tu pa tam zaide kar v cerkveno pesem (na primer Angeli pojejo glorio — Marijo Devico kronajo», stran 94) in pridgarski ton («Kdor hoče za menoj — naj vzame križ — in hodi za menoj»). Vse njegove religiozne pesmi napravljajo vtis nepristnosti, ne puščajo v človeku nikakih sodoživetij, menim zato, ker Vodušek bolj ilustrira z besedami misel kot pa pristno občutje.

Edina pesem, «Pesem otroka», ki je najmočnejša v vsej zbirki, dasiravno je v izrazu marsikje slaba, pušča za seboj občutje. Tudi Vodušekova ljubkost, ki po večini moti, je tu še dokaj pristna:

Moj mali bratec je bil slep
in kmalu potem je umrl.
In nihče ni vedel, kako je lep,
moj oče je krsto zaprl.

Vodušek ni lirik, ni intimen, ne ustvarja iz emocij. V obsežni zbirki bi brez škode marsikaj lahko izpustil, da bi vsaj kolikor toliko bila upravičena. Kako globoko je proniknil v «duhovni svet», nima smisla tu govoriti, ker ne prepričuje mnenje, da je etično že estetično, posebno če manjkajo delu estetične vrednote.

Anton Ocvirk.

Recherches à Salone. Tome I. Publié aux frais de la Fondation Rask-Oersted. Copenhague 1928. 196 strani. Cena za Jugoslavijo 500 Din. Naroča se preko Državnega arheološkega muzeja v Splitu.

Težavne finančne prilike v povojni dobi so povzročile, da so se prekinile arheološke izkopanine v Saloni, ki je tako bogata na starinstvu. Danski učenjaki, ki so razpolagali s sredstvi iz Rask-Oersted Fondet, so se tedaj ponudili, da nadaljujejo z izkopavanjem na lastne stroške. Posrečilo se je skleniti pogodbo, po kateri so danski učenjaki dobili privoljenje pričeti na svoje stroške z izkopavanjem pri rimskem gledališču in pri zgodnjekrščanski baziliki v Kapljuču. Danski so dobili pravico prve znanstvene objave, dočim naj vse najdbe pripadajo splitskemu muzeju. Kopalo se je v letih 1922. in 1923. in pričujoči snopič je prvi del velikega spisa o izkopavanju, ki mu bo sledil še drugi zvezek. Prvi del snopiča vsebuje zanimiva topografska raziskavanja Salone in natančne posnetke rimskega mestnega obzidja, ki jih je napravil arhitekt Ejnar Dyggve, drugi obsežnejši del tvori poročilo o kopaninah v cerkvi petih mučenikov, duhovnika Asteria in štirih vojakov Antiochana, Gaiana, Telija in Pauliniana. Prof. I. Broensted, ki je vodil kopanje v cerkvi, nam podaja natančno sliko stavbno-zgodovinskega razvoja te cerkve mučencev ter obdajajočega jo pokopališča, ki je bilo prvotno pagansko pokopališče. Razlikovati se da šest period, od katerih sega najstarejša v prvo stoletje po Kr. To je pagansko pokopališče. Teh pet mučenikov je doletela mučeniška smrt leta 304. v dobi Dioklecijanovega preganjanja kristjanov, pokopali so jih v Kapljuču in s tem se pričinja krščanska zgodovina tega kraja. Sredi četrtega stoletja se je nato zgradila triladijska cerkev, ki je po mnogih stavbnih spremembah ostala do 6. stoletja. Težavni položaj Salone je zakrivil, da se je cerkev opustila, ostanki svetnikov so se prenesli najprej v pokopališčno cerkev Manastirine pri Saloni. Ko je potem začetkom 7. stoletja izbruhnila nad Salono velika katastrofa, pri čemer je bila razrušena tudi manastirinska cerkev, je prenesel ostanke salonitskih mučenikov odposlanec papeža Janeza IV., opat Martin, v Rim, kjer so se pokopali v Venantijevi kapeli v Lateranu. Slaven stenski mozaik tam še dandanes kaže